

Ο πόνος (Αρχιμ. Σιλουανός, Καθηγούμενος Ι.Μ. Αγίου Γεωργίου Μαυροματίου)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 19 Απριλίου, 2021

Ένα θέμα που απασχολεί όλους μας είναι ο πόνος. Όταν είμαστε υγιείς και όλα είναι καλά στη ζωή μας, δεν μπορούμε να αντιληφθούμε την αξία τού πόνου και εξετάζουμε τον πόνο θεωρητικά. **Ο πόνος, όμως, είναι πολύ ευεργετικός για τον άνθρωπο· τον μεταμορφώνει.** Ο άνθρωπος δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει βαθιά μόνος του πώς πρέπει να πλησιάσει τον Θεό και πώς πρέπει να αναζητήσει τη μεταμόρφωση την εσωτερική, τη δική του.

Γι' αυτό λέει ένα τραγούδι λαϊκό: «Πρώτα έρχεται ο πόνος και μετά κάνεις τραγούδι». Πρέπει, δηλαδή, ο άνθρωπος να περάσει από τη βάσανο του πόνου, να αλλοιωθεί μέσα του και να ζήσει καταστάσεις που δεν έχει ξαναδεί και ν' αποκτήσει πολύτιμη πείρα.

Όταν ευημερούμε, όλα είναι καλά κι όλα είναι στο πρόγραμμα... Η αρρώστια ανατρέπει τα πάντα. Μία δοκιμασία ανατρέπει τα πάντα. Πολύ περισσότερο, όταν έχει να κάνει με παιδιά. Επειδή έχουμε ευαισθησία απέναντί τους, ο πόνος τους μας μεταμορφώνει όλους. **Άλλους μας εξαγριώνει ο πόνος των δικών μας παιδιών, ενώ άλλους μας κάνει να πλησιάσουμε περισσότερο στον Θεό** και να δούμε όλα εκείνα, για τα οποία ο Θεός μάς δημιούργησε κι εμείς δεν τα εφαρμόζουμε.

Πολλές φορές οι άνθρωποι, επειδή δεν έχουν κατανοήσει βαθιά την ευεργετική δύναμη του πόνου, έχουν την εντύπωση ότι, όταν πονάνε, ο Θεός δεν είναι μαζί τους. Οι Πατέρες, όμως, έλεγαν:

«Όταν έχεις πόνο, όταν έχεις θλίψη, τότε μη φοβάσαι· ο Θεός ο ίδιος είναι Αυτός που κάνει τις λεπτές εγχειρήσεις μέσα σου».

Ενώ, **όταν δεν έχουμε πόνο, έχουμε πολλές φορές μεγάλη αλαζονεία**. Λέμε ωραία λόγια, μεγάλες κουβέντες, αλλά δεν υπάρχει αυτή η σεμνότητα που προσδίδει ο πόνος... Κι αν θέλετε να το προεκτείνουμε λίγο, λέμε:

-Γιατί ο Θεός επιτρέπει τόσους πολέμους; Γιατί ο Θεός επιτρέπει τόση δυστυχία;

Ακόμα κι εμείς οι ίδιοι, που υποτίθεται ότι αγαπούμε τον Χριστό και αγωνιζόμαστε, λέμε:

-Γιατί ο Θεός να μου στείλει αυτή τη δοκιμασία; Γιατί ο Θεός επιτρέπει τόση κοινωνική αδικία;

Είναι ανάγκη, λοιπόν, να δούμε ότι ο Θεός δεν δημιούργησε το κακό. Η ευκαιρία της χθεσινής εορτής των αγίων Αρχαγγέλων και όλων των Ουρανίων Δυνάμεων μας δίνει αφορμή να ανατρέξουμε στην αρχή τού κακού. **Ποια είναι η αρχή τού κακού;**

Ο Θεός ως αγαθός, ως πηγή τού αγαθού, δημιουργεί μόνο ό,τι είναι αγαθό. Δημιούργησε, λοιπόν, και τα αγγελικά τάγματα και τους ανθρώπους αγαθούς, αλλά τους έδωσε το δώρο τής ελευθερίας, ώστε με τη θέλησή τους να παραμείνουν αγαθοί. Δεν μπόρεσαν, όμως, όλα τα αγγελικά πλάσματα να διαχειριστούν σωστά το μεγάλο δώρο τής ελευθερίας. Προσέξτε το αυτό, γιατί είναι κομβικής σημασίας σημείο, για να ερμηνεύσουμε από τη συμπεριφορά τών Αγγέλων τη δική μας σημερινή κατάσταση με όλα τα δεινά που συμβαίνουν.

Πώς έγινε ο διάβολος, αφού ο Θεός δεν δημιούργησε το κακό; Είπαμε ότι κάποιο αγγελικό τάγμα δεν έκανε καλή χρήση τής ελευθερίας που είχε και αποστάτησε από τον Θεό. Ο Εωσφόρος, όπως λεγόταν ο αρχηγός τού τάγματος, υπερηφανεύτηκε κι έτσι έπεσε, έχασε τη λαμπρότητά του κι έγινε «διάβολος». Υπάρχει μία φοβερή φράση στην Παλαιά Διαθήκη, που δείχνει τον Εωσφόρο να λέει:

«Εις τον ουρανόν αναβήσομαι, επάνω των αστέρων τού ουρανού θήσω τον θρόνον μου... έσομαι όμοιος τω Υψίστω» [1].

Δηλαδή, λέει στον Θεό:

«Θα τοποθετήσω τον θρόνο μου πάνω από τον δικό Σου»!

Αυτή η σκέψη, αυτή η διάθεση εναντίον τού Θεού, σηματοδοτεί ταυτόχρονα και την πτώση τού αγγελικού τάγματος, του οποίου τα μέλη ακολουθώντας τον Εωσφόρο έγιναν δαίμονες. Έτσι, λοιπόν, καταλαβαίνει αμέσως-αμέσως κανείς ότι ο Θεός δεν δημιούργησε τον διάβολο. Ο Θεός δεν δημιούργησε αυτό το αγγελικό τάγμα, για να πέσει. Άρα, **δεν είναι δημιουργός κακών**. Ο διάβολος δημιουργήθηκε όπως όλα τα υπόλοιπα αγγελικά τάγματα, αλλά αποστάτησε από τον Θεό **κάνοντας κακή χρήση τής ελευθερίας του** και αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον σκοτασμό του.

Στην Παλαιά Διαθήκη γράφει ότι ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο *«επ' αφθαρσία» [2], δηλαδή να μη γνωρίσει φθορά ούτε αρρώστια ούτε θάνατο*. Αλλά ο

άνθρωπος με την εκούσια γνώμη του αποστάτησε από τον Θεό με την παρότρυνση του διαβόλου. Αν αυτό το κατανοήσουμε καλά, τότε θα δούμε ότι τα πάντα στη ζωή μας, ό,τι κι αν παθαίνουμε, πολέμους, θλίψεις, στενοχώριες, αρρώστιες, **προέρχονται από την κακή μας τοποθέτηση απέναντι στον Θεό.**

Είναι βασικό να το καταλάβουμε αυτό. Γιατί; Επειδή βλέπετε, πρώτα απ' όλα, **πόσο ταπεινός είναι ο Θεός**, ο οποίος, ενώ έχει τη δυνατότητα ως τέλειος Θεός να δημιουργήσει τέλεια όντα, **δεν τα δημιουργεί τέλεια, αλλά τα θέτει ελεύθερα σε προοπτική τελειότητας...** Αυτό σημαίνει ότι, **αν θέλουν να είναι μαζί Του, πρέπει να το επιλέξουν.** Αν θέλουν να αποκτήσουν τα ιδιώματα του Θεού, πρέπει να το επιλέξουν.

Κι αυτό ισχύει τόσο για τους ανθρώπους όσο και για τους Αγγέλους. Δημιουργεί ο Θεός τα αγγελικά τάγματα, όχι για να Τον λατρεύουν ούτε για να Τον τιμούν, αλλά **για να μετέχουν στη θεότητά Του, για να μετέχουν στη δόξα Του**, για να μετέχουν σ' όλο αυτό το μεγάλο, το λαμπρό πανηγύρι τής κοινωνίας των Προσώπων. Κι αυτό είναι πολύ σημαντικό! Γιατί; Επειδή **ο Θεός δεν έχει απολύτως καμία ανάγκη από κανένα πλάσμα-δημιούργημά Του να Τον λατρεύει. Ο Θεός δημιουργεί όντα από την πλησμονή τής αγάπης Του.**

Όταν, λοιπόν, εμείς έχουμε φορτιστεί από διάφορα περιστατικά και όταν μας επισκέπτεται μία θλίψη, μία αρρώστια και γενικότερα ένας πόνος στη ζωή μας, τότε γεννιέται μέσα μας ένα δυνατό παράπονο. **Ακόμα κι αν δεν το εκφράζουμε, μέσα μας υφέρπει η σκέψη:**

-«Γιατί να μου συμβεί εμένα αυτή η θλίψη;»

Τότε με μεγάλη ευκολία ο άνθρωπος καταφέρεται εναντίον τού Θεού, ότι ο Θεός φταίει που το επέτρεψε. Και μάλιστα, υπάρχει στον λαό μία φράση που το εκφράζει πολύ δυνατά, η οποία λέει:

-Την αρρώστια και τον θάνατο τα στέλνει ο Θεός. Τι να κάνουμε...

Ο Θεός, όμως, δεν δημιούργησε ούτε την αρρώστια ούτε τον θάνατο.

Μου έλεγε μία μάνα χθες:

-Ξέρετε, πάτερ, είναι πολύ άδικο. Γιατί να πληρώσω εγώ για τις αμαρτίες τής μάνας μου, του πατέρα μου, του παππού μου;

Και δεν μπορεί να πει κανείς κάτι διαφορετικό! Ναι, είναι πολύ άδικο και είναι επιτέλους καιρός να καταλάβουμε ότι **η ζωή τής αμαρτίας είναι πολύ άδικη και**

όχι ο Θεός. Η ζωή τής αμαρτίας αδικεί τον άνθρωπο. Γι' αυτό, **όποιος κατάλαβε κι άρχισε να μετανοεί για τη ζωή του, για τις επιλογές του, για τα διανοήματά του, για τον τρόπο με τον οποίο σκέφτεται και αντιμετωπίζει τα πράγματα, τότε δεν ωφελεί απλά τον εαυτό του αλλά και τις επερχόμενες γενιές, που θα προκόψουν από αυτόν.**

Ένα παράδειγμα είναι η Θεοτόκος. Αναφέρεται για τη Θεοτόκο ότι προήλθε από τη ρίζα τού Ιεσσαί. Ο Χριστός γενεαλογείται από τον δίκαιο Ιωσήφ, τον μνήστορα της Θεοτόκου, όπως βλέπουμε στα Ευαγγέλια του Ματθαίου [3] και του Λουκά [4]. Ο Ιωσήφ, όμως, είχε τους ίδιους προγόνους με τη Θεοτόκο. Σ' αυτούς βλέπουμε δίκαιους ανθρώπους, αγίους, αλλά και αμαρτωλούς μετανοημένους. Αυτοί κράτησαν την πίστη στον Έναν Θεό μέχρι τους αγίους και δίκαιους γονείς τής Παναγίας, και αξιωθήκαμε εμείς να έχουμε επί της γης τη Θεοτόκο, το καθαρότατο, δηλαδή, εκείνο δοχείο, που δέχτηκε μέσα της τον ίδιο τον Υιό και Λόγο τού Θεού.

Αυτό, λοιπόν, έχει για μας πολλή σημασία για πολλούς λόγους. Τότε καταλαβαίνουμε ότι ο πόνος, όταν έρχεται στη ζωή μας, μπορεί να αποβεί ευεργετικός αν δεν αρχίσουμε τον γογγυσμό: «Γιατί σε μένα; Γιατί εγώ; Γιατί το παιδί μου;» Όχι ότι είναι εύκολο...

Πριν λίγο καιρό κάναμε έναν έρανο με τους ανθρώπους των συνάξεων για ένα παιδάκι περίπου οκτώ χρόνων που έχει καρκίνο. Τελικά, αυτό το παιδάκι έφυγε για το εξωτερικό και σήμερα μιλάγαμε με τους γονείς του. Προχωράει πολύ καλά. Μου έλεγε η καημένη η μάνα ότι στο μνημόσυνο του πρώτου τους παιδιού -που σημαίνει ότι έχασαν ήδη το πρώτο τους παιδί— ανακάλυψαν τον καρκίνο τού δεύτερου παιδιού!

Για σκεφτείτε τώρα, λοιπόν, για να δείτε σε πραγματικές διαστάσεις, πώς μιλάς σε μία τέτοια μάνα; Τι να της πεις; Να της πεις ότι ο Θεός δεν γέννησε το κακό; Να της πεις θεωρίες που αυτή την ώρα τις ακούει «βερεσέ» -επιτρέψτε μου τη φράση-, γιατί ο πόνος της είναι τόσο απίστευτα μεγάλος, που «στον χρόνο» τού πρώτου της παιδιού εγκαινιάζει μία περίοδο αναμονής θανάτου τού δεύτερου; Είναι, λοιπόν, πολύ σημαντικό ο άνθρωπος να έχει παιδεία. **Κι όταν λέω παιδεία, δεν εννοώ να έχει ακαδημαϊκή μόρφωση. Εννοώ να έχει μάθει τη γλώσσα τής προσευχής, τη γλώσσα τού Πνεύματος.** Τότε ο άνθρωπος καταλαβαίνει ότι ο πόνος μπορεί στη ζωή του να αποβεί ευεργετικός. Για σκεφτείτε, σας μιλάω με πολύ συγκεκριμένα παραδείγματα, όχι με θεωρίες.

Αν αυτή η μάνα καταφέρει να υπερβεί τη συναισθηματικότητα και καταφέρει να υπερβεί το ότι αυτό το παιδί θα φύγει από κοντά της και δεν θα το έχει πια στην αγκαλιά της, άλλα είναι παιδί τού Θεού, όπως κι αυτή, κι αν καταλάβει ότι ο Θεός είναι αυτός που χορηγεί κάθε αγαθό στον άνθρωπο, τότε ο πόνος, βέβαια, δεν θα

φύγει, άλλα **θα μετριαστεί**. Κι όχι μόνο θα μετριαστεί, αλλά θ' αποκτήσει ένας τέτοιος άνθρωπος και **ελπίδα στον Θεό**. Θ' αποκτήσει αίσθηση ότι αυτή η ζωή αξίζει μόνο, όταν τη ζεις μέσα από την **ευαγγελική προοπτική**.

Αυτά τα λέω, επειδή συχνά έρχονται άνθρωποι με πολλή οργή. Και δικαιολογημένα να έχουν οργή, γιατί, όταν είμαστε όλοι καλά, τότε έχουμε τα χρήματά μας, τις οικονομίες μας, το σπίτι μας, τις δουλειές μας, έχουμε μία σειρά στη ζωή μας. Όταν αυτή η σειρά διασαλεύεται και μάλιστα με τέτοιο οδυνηρό τρόπο, όπως είναι η αρρώστια και ο θάνατος, τότε ο άνθρωπος χάνει τα νερά του. **Τότε θα δει ποιος πραγματικά είναι, ποια είναι η καλλιέργεια η πνευματική που έχει**, αφού θρησκεύει τόσα χρόνια και υποτίθεται ότι πιστεύει στον Χριστό.

Είναι, λοιπόν, πολύ σημαντικό για μας να καταλάβουμε πρώτα, βαθιά μέσα μας, ότι **ο Θεός δεν είναι η πηγή τού κακού**. Ο Θεός δεν στέλνει αρρώστιες. Ο Θεός δεν στέλνει τον θάνατο. Ο Θεός δεν ευχαριστιέται με το να σφάζονται οι άνθρωποι, να πολεμούν μεταξύ τους, να μάχονται, να διώκονται. Ο Θεός δεν είναι θεός μίσους και ταραχής. Είναι Θεός αγάπης. Ένα αυτό.

Κι ένα δεύτερο, που πρέπει πολύ καλά να καταλάβουμε, είναι ότι παρ' όλες τις αντίξοες συνθήκες αυτού του κόσμου, στον οποίο υπάρχει ο πόλεμος, η ανέχεια, οι μεταξύ μας διαφορές, **είναι πραγματοποιήσιμος ο λόγος τού Χριστού, το Ευαγγέλιο δηλαδή, αρκεί κανείς να πιστέψει σ' αυτό. Αν κανείς μπει στη διαδικασία να δει τη δοκιμασία, όπως ο Θεός τού προτείνει, τότε η αρρώστια δεν ξεπερνιέται, αλλά υπερβαίνεται**. Ούτε παρατείνεται απλά η ζωή.

Ας πούμε, ένας ασθενής άνθρωπος δεν προσκαλείται μέσα στην Εκκλησία να ζήσει άλλους δυο μήνες... Έρχονται οι γιατροί σ' έναν καρκινοπαθή και του λένε:

-Με τις ακτινοβολίες και τη χημειοθεραπεία θα ζήσεις άλλους δύο μήνες, άλλους τρεις μήνες, άλλον έναν χρόνο...

Μέσα στην Εκκλησία δεν το καταργούμε βέβαια αυτό, αλλά κάνουμε κάτι ανώτερο: Υπερβαίνουμε τον θάνατο. Δεν παρατείνουμε τη ζωή, που μπορεί να είναι μία ζωή χωρίς νόημα. Αλλά ο άνθρωπος μέσα στην Εκκλησία αρχίζει να αντιλαμβάνεται την ευεργετική δύναμη του πόνου κι ανοίγει την καρδιά του στον πόνο κάθε ανθρώπου.

Μ' αυτόν τον τρόπο ο πόνος τού άλλου γίνεται και δικός μου πόνος. Δεν με αφορά μόνο ότι έκλεισα την πόρτα τού σπιτιού μου και είμαστε καλά μέσα στο σπίτι μας και δεν φοβόμαστε τίποτα, αλλά τρέμουμε μόνο τη στιγμή που η θλίψη και η αρρώστια θα μας πλησιάσει. Όταν ο άνθρωπος μάθει να κοινωνεί με τον πόνο των άλλων, τότε πραγματικά υπερβαίνονται πολλές καταστάσεις.

Μου έλεγε παλιότερα ένας Πνευματικός, όταν ψάχναμε τρόπους, για να επικοινωνήσουμε με τους ασθενείς:

-Πολλές φορές, για να πάω στη δουλειά μου, περνάω έξω από τον Ευαγγελισμό. Δεν έχω τον χρόνο να μπω στον Ευαγγελισμό, για να δω ασθενείς. Όμως, δεν με εμποδίζει απολύτως κανείς, την ώρα που περνάω με το λεωφορείο, να προσευχηθώ και να πω:

-«Χριστέ μου, βοήθησε αυτούς τους ανθρώπους που είναι σ' αυτό το νοσοκομείο».

Και μέσα μου **να υιοθετήσω τον πόνο τους αλλά και τον πόνο των συγγενών**, που στέκονται δίπλα σ' αυτούς τους ανθρώπους και περνάνε δύσκολες ώρες...

Τότε η καρδιά τού ανθρώπου ανοίγει. Τότε ο άνθρωπος είναι δεκτικός της χάρης τού Θεού και μπορεί να αντιληφθεί πως η προσευχή γίνεται με πόνο. Τότε καταλαβαίνει κανείς ότι δεν μπορεί να περιορίζεται στις ερωτήσεις τού τύπου:

-Πόσο συχνά να κοινωνάει ο άνθρωπος; Πόσες μέρες να κάνει νηστεία; Πόσες μέρες να έχει αποχή από τη συζυγική κλίνη;

Θυμάμαι μία παλαιότερη συζήτηση που κάναμε στο Μοναστήρι με κάποιους ανθρώπους, οι οποίοι εκκλησιάζονταν, και ρώταγαν αυτά. Τότε μου δημιουργήθηκε πολύ έντονα η σκέψη, ότι αν στον άνθρωπο γεννηθεί μέσα του ένας πόνος για την κατάστασή του την πνευματική και την κατάσταση του άλλου, όλα τα υπόλοιπα γίνονται μ' έναν μαγικό τρόπο.

Νηστέψτε όσο θέλετε, όχι δύο μήνες που είναι σχεδόν η Μεγάλη Σαρακοστή, άλλα πέντε μήνες! Αν δεν έχουμε μέσα μας υιοθετήσει ο ένας για τον άλλο αυτή τη διάθεση του να μοιραστούμε τις ζωές μας, τότε και καθημερινά να κοινωνούμε, δεν έχει τίποτα να μας πει η Θεία Κοινωνία. Κι ούτε μεταμορφώνεται ο άνθρωπος...

Γι' αυτό, λοιπόν, είναι πολύ μεγάλη ανάγκη για μας σήμερα να μπούμε στη διαδικασία να διευρυνθεί η καρδιά μας. Η καρδιά κλείστηκε στον εαυτό της από τον εγωισμό, από το να ζούμε μόνοι μας τη ζωή μας μ' αυτά που έχουμε αποκτήσει, με τους ανθρώπους που έχουμε δίπλα μας... Όταν, λοιπόν, αρχίζουμε να καταλαβαίνουμε ότι πρέπει να μοιραστούμε τη ζωή μας με τις ζωές των άλλων, τότε πολύ πιο εύκολα αντιλαμβανόμαστε τη **χάρη τού Θεού στη ζωή μας**.

Έρχονται πολλές φορές άνθρωποι λέγοντας:

-Πού είναι ο Θεός; Εγώ δεν Τον είδα ποτέ. Και πού είναι ο Θεός; Εμένα δεν με

ευεργέτησε ποτέ!

Και μπορεί η ζωή τους να είναι γεμάτη ευεργεσίες, γεμάτη από την παρουσία τού Θεού, αλλά επειδή δεν άνοιξαν τα φτερά τους και τους ορίζοντές τους να δουν τον Θεό μέσα από αυτές τις διαδικασίες, νομίζουν ότι ο Θεός ποτέ δεν πλησίασε στη ζωή τους.

Γι' αυτό και **παλαιότερα οι Πατέρες, σε όσους πήγαιναν και τους έλεγαν ότι: «πειράζομαι, έχω πειρασμό, έχω δοκιμασίες», τους έλεγαν: «να λυπάσαι αυτούς που δεν έχουν δοκιμασίες» [5]! Γιατί είναι σαν να τους εγκατέλειψε ο Θεός στον εγωισμό τους και την αλαζονεία τους.**

Χρειάζεται, λοιπόν, να καταλάβουμε ότι τα χαμόγελα δεν είναι μόνο αυτές οι φαρδιές εκφράσεις τού προσώπου μας. Χαμόγελο για μας, τους υποτίθεται πνευματικά αγωνιζόμενους ανθρώπους, είναι **ο κόσμος τής προσευχής**. Και πώς θα μπούμε μέσα σ' αυτόν τον κόσμο τής προσευχής; Μου έλεγε ένας άνθρωπος προχθές στο Μοναστήρι:

-Δεν μπορώ να συγκεντρωθώ καθόλου στη Θεία Λειτουργία. Σκέφτομαι αλλότρια πράγματα σε όλη τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας...

Τι πιο φυσιολογικό, θα πούμε! Αυτή την κατάσταση έχουμε οι περισσότεροι άνθρωποι. Γιατί; Επειδή ποτέ δεν μοιραστήκαμε την ύπαρξή μας με τον Θεό την εβδομάδα που πέρασε και δεν μπορεί να μας αγγίξει η χάρη Του. Δεν μπορεί η χάρη τού Θεού έναν άνθρωπο, που βλέπει μόνο τον εαυτό του, να τον επισκεφθεί και να παραμείνει μέσα του. Γι' αυτό, πολλές φορές, ενώ χρόνια ολόκληρα εκκλησιαζόμαστε, χρόνια ολόκληρα κοιωνούμε το Σώμα και το Αίμα τού Χριστού, όμως μέσα μας παραμένουμε άνθρωποι που δεν αλλοιωθήκαμε «την καλή αλλοίωση»!

Είναι, λοιπόν, πολύ σημαντικό για τον άνθρωπο, που θέλει να ζήσει πνευματικά, να δει λίγο και να υιοθετήσει τη ζωή τού άλλου, τον πόνο τού άλλου. Δεν λέω να κάνουμε αδιακρισίες ούτε να μπαίνουμε στα σπίτια τών άλλων σαν να είμαστε λήσταρχοι ή να κάνουμε ανακρίσεις. Συμβαίνουν κι αυτά... Θυμάμαι πρόσφατα: ένα περιστατικό που μου είπαν:

-Πάτερ, δεν θέλουμε να ξαναέρθει στο σπίτι μας..., γιατί κάνει αδιάκριτες ερωτήσεις.

Αυτό είναι άλλο πράγμα. Κι άλλο να σταθούμε δίπλα τους με **σοβαρότητα, με αίσθηση ευθύνης**, με αίσθηση ότι ο Θεός αυτή τη στιγμή ενεργεί στις ψυχές των ανθρώπων και λειτουργεί το μυστήριο της σωτηρίας. Όταν κι εμείς το καταλάβουμε αυτό, με πολλή προσοχή θα συμπαρασταθούμε σ' αυτούς τους ανθρώπους.

Αλλά κι όταν ακούμε, για παράδειγμα, ότι κάποιος αρρώστησε, ότι κάποιο παιδάκι ή κάποια οικογένεια έχει έναν πόνο, μην κάνουμε τον πόνο τού άλλου «κουβέντα τού καφέ»! Προσέξτε, έχουμε πολύ μεγάλη ευθύνη. Μαθαίνουμε κάτι άσχημο... **Εμείς αυτό το κάνουμε αφορμή για κουβέντα. Σπάνια οδηγούμαστε στην προσευχή.** Σπάνια γονατίζουμε στον Θεό να πούμε:

-«Θεέ μου, αν ήταν το δικό μου παιδί;»

Πόσο φοβερό είναι αυτό!

...Μαζεύτηκαν αρκετά χρήματα, για να κάνει την επέμβαση στη Γερμανία αυτό το παιδί, που σας έλεγα πριν. Όλα πήγαιναν καλά, όμως έπρεπε το παιδί να μπει στο χειρουργείο και με παρεκάλεσε η μάνα να κάνουμε προσευχή. Στέλνω ένα μήνυμα σ' όλους τους ανθρώπους, στους οποίους είχα στείλει μήνυμα, για να μαζέψουμε τα χρήματα. Επικοινωνούμε με τα μηνύματα, όταν υπάρχει μία ανάγκη... Και μου έλεγε η κοπέλα:

-Τό χειρουργείο κράτησε δέκα ώρες. Μας έλεγαν οι γιατροί: «Δεν μπορούμε να καταλάβουμε πώς αυτός ο καρκίνος συρρικνώθηκε σε τέτοιο βαθμό και πώς αυτό το χειρουργείο τελείωσε μόνο σε δέκα ώρες»!

Έγινε τόσο καλή δουλειά στην επέμβαση, που οι γιατροί εκείνοι, οι οποίοι δεν έχουν πίστη, είναι άσχετοι άνθρωποι, έλεγαν:

...«Κάτι άλλο ήταν αυτό που μας βοηθούσε. Τι έχετε, τι είναι αυτό που κάνετε»;

Και σκέφτομαι τι αποτέλεσμα υπάρχει, όταν οι άνθρωποι ενώνονται όχι απλά -συγχωρέστε μου τη φράση- για χαζούς κοινωνικούς σκοπούς, αλλά **ενώνονται με τη δύναμη της προσευχής!** Έλεγε ο άγιος Παΐσιος ότι πρέπει να πιστέψουμε στη **δύναμη της κοινής προσευχής**, της λατρείας δηλαδή.

Εμείς πάμε στην εκκλησία και μας ενοχλεί ο άλλος που μπήκε, μας ενοχλεί ο άλλος με το παράξενο ντύσιμο, μας ενοχλεί η άλλη που έχει το άρωμα έντονο κι έκατσε δίπλα μιας και δεν μπορούμε να πάρουμε ανάσα, μας ενοχλεί ο ψάλτης που δεν τα είπε καλά, ο ιερέας που δεν λέει καλά τις εκφωνήσεις... Και έχουμε την εντύπωση ότι τελικά πήγαμε στην εκκλησία, ενώ φύγαμε χωρίς να αισθανθούμε τίποτα.

Λέει, λοιπόν, ο άγιος Παΐσιος ότι **η κοινή προσευχή, δηλαδή η προσευχή που γίνεται στην εκκλησία, στη Θεία Λειτουργία**, ενώ μοιάζει στην ποιότητα να είναι κατώτερη από αυτήν που κάνουμε στο σπίτι μας -επειδή στο σπίτι μας κινούμαστε όπως θέλουμε, μιλάμε όπως θέλουμε στον Θεό-, όμως **από άποψη ισχύος είναι ανώτερη, ασύγκριτα ανώτερη** [6].

Λέω, λοιπόν, τώρα στην προέκταση όσων είπαμε: Εμείς που είμαστε εδώ, εγώ λειτουργός, εσείς εκκλησιαζόμενοι, πόσες φορές έχουμε αντίληψη της δύναμης της κοινής λατρείας; Πόσες φορές μπήκαμε στη Θεία Λειτουργία έχοντας την αίσθηση ότι αυτή τη στιγμή μπήκαμε σε άλλο χώρο και χρόνο; Πόσες φορές αναλωθήκαμε στην προσευχή, χωρίς να μας ενοχλεί καθόλου αυτός που κάθεται δίπλα μας; Είμαστε συγκεντρωμένοι εκεί, για να ανοίξουμε την καρδιά μας να αντιληφθούμε τα θεία νοήματα και να ενώσουμε την προσευχή μας με τον πόνο τού άλλου που κάθεται δίπλα μας;

Ξέρετε, κάθε σπίτι έχει ένα μυστικό... **Δεν υπάρχει σπίτι χωρίς πόνο**. Δεν υπάρχει σπίτι, που να μην έχει μία δοκιμασία, είτε αυτή προέρχεται από τα παιδιά είτε από τις σχέσεις γενικότερα των ανθρώπων. **Άρα, λοιπόν, τι χρειάζεται για του καθένα μας; Κατανόηση στον πόνο τού άλλου. Όταν ως χριστιανοί έχουμε αυτή τη συνείδηση στην κοινή λατρεία, η προσευχή μας θα μετακινεί βουνά.**

Θα ήθελα να συνδέσω εδώ και να επαναλάβω κάτι που έχουμε πει σε προηγούμενες συνάξεις. **Πολλές φορές οι άνθρωποι, μην έχοντας μάθει αυτή την προοπτική τής προσευχής, αρέσκονται στο να ψάλλουν μεγαλόφωνα συνοδεύοντας τον ψάλτη. Ακόμα και τα λόγια τού ιερέα λέμε, δήθεν για ευλάβεια...**

Και χάνεται όλη αυτή η εσωτερική δύναμη και ενέργεια που πρέπει να καλλιεργήσουμε, ώστε φεύγοντας από την κοινή λατρεία, από την Κυριακάτικη Θεία Λειτουργία, να έχουμε βιώσει ότι ζήσαμε ένα σεισμό! Γι' αυτό πάμε μετά στα σπίτια μας κενοί, άδειοι. Άρα, λοιπόν, για να μη λέμε θεωρίες, βλέπετε πώς θα έπρεπε πρακτικά να συνδέεται η ζωή μας με τον πόνο τού άλλου, ώστε αυτός να γίνει πραγματική λατρεία τού Θεού.

Ρωτάνε οι αδελφές τον Γέροντα Παΐσιο:

-Πολλές φορές στη Θεία Λειτουργία που πάμε έχουμε μια δυσθυμία... Είναι καλό να καθόμαστε στο στασίδι;

Κι έλεγε αυτός, ο οποίος υπέφερε από αρρώστιες και ήταν πολύ δύσκολο να σταθεί όρθιος:

-Εγώ ακουμπάω τα χέρια μου στο στασίδι και ξεκουράζομαι. Ο Χριστός πού τα ακούμπαγε; Στον σταυρό! [7]

Δείτε πώς ο άνθρωπος, που μαθαίνει να καλλιεργεί σωστά τον λογισμό του, δίνει στον εαυτό του έμπνευση και φεύγει η κούραση. Εμείς τι

κάνουμε; Θυμάμαι περιστατικά..., επιτρέψτε μου που τα λέω, αλλά χρειάζεται να τα προσέξουμε. Έχω ακούσει από νέα παιδιά που πρωτοαρχίζουν δειλά-δειλά να πηγαίνουν στην εκκλησία να λένε:

-Μου έπιασες την καρέκλα, να πας αλλού. Εδώ κάθομαι εγώ! Γιατί μου ήρθες εδώ;

Και μου έλεγε ένα παιδί συγκεκριμένα - τι παιδί, είκοσι εννέα χρόνων άνθρωπος- τώρα τον φώτισε ο Θεός να μπει στην Εκκλησία:

-Πάτερ, εγώ σ' αυτή την ενορία δεν ξαναπάω...

Κι άντε να πεις σ' αυτόν το νέο τώρα ότι «αυτοί είμαστε οι άνθρωποι!» Μέχρι να μπει κι αυτός στη διαδικασία να καταλάβει, λέει «δεν πάω!» Κι αυτό γιατί; Επειδή εμείς δεν βγήκαμε από τον εαυτό μας να εννοήσουμε **πώς θα πρέπει να λειτουργούμε ως πνευματικοί άνθρωποι**. Δεν βάλουμε έναν καλό λογισμό να πούμε:

-«Βρε παιδί μου, ήρθε ένα παιδί στην εκκλησία. Να καθήσει αυτό και να μην καθίσω εγώ».

Ποτέ δεν το είπαμε αυτό. Και υποτίθεται ότι εμείς είμαστε χριστιανοί. Εμείς, υποτίθεται, έχουμε τη σφραγίδα του καλού ανθρώπου, του καλού χριστιανού. Πώς θα μας εμπιστευθεί μετά ο άλλος; **Γεμίσαμε, λοιπόν, υποκρισία, δεν καταλάβαμε τίποτα από τον πόνο τού άλλου, δεν μας λέει τίποτα η προσευχή**. Πώς να πας μετά να προσευχηθείς, αφού δεν αισθάνεσαι τίποτα;

Έλεγε ο άγιος Παΐσιος:

-Να λέτε την ευχή. Το όνομα του Ιησού έχει απίστευτη δύναμη. [8]

Πότε έχει δύναμη; Όταν το εννοώ. Όταν καταλαβαίνω ότι πραγματικά με το όνομα του Ιησού βασανίζεται ο διάβολος. Πότε; Όταν έχω κι όλη εκείνη την προπαιδεία και την πνευματική αφύπνιση στον αγώνα κατά των παθών, που είπαμε. Έτσι, λοιπόν, ο άνθρωπος μαθαίνει να μπαίνει στη διαδικασία τής προσευχής και τότε αρχίζει να γνωρίζει τι είναι αληθινή προσευχή.

Διαβάσαμε, νομίζω, άλλη φορά ένα κείμενο του Γέροντα Σωφρονίου, που έλεγε στην αδελφή του που ήταν λαϊκή, ότι η προσευχή δεν είναι καθόλου να πάρεις ένα βιβλίο και να αρχίσεις να διαβάζεις προσευχές που δεν καταλαβαίνεις! Προσευχή είναι να αισθανθείς τον Θεό σε όλο σου το είναι ως βαθύ έλεγχο της συνείδησης και ταυτόχρονα ως Πατέρα, ο οποίος έρχεται εκεί στα βάθη τής κατάστασής σου της πνευματικής, όχι να σε

κρίνει, αλλά να σε ελεήσει.[9]

Πόσες φορές εμείς αισθανθήκαμε έτσι; Γι' αυτό και δεν έχει δύναμη η προσευχή μας. Γι' αυτό κι όταν μας συμβαίνει μία θλίψη, μία αρρώστια, μία στενοχώρια, μία προσβολή από έναν άνθρωπο, τότε μέσα μας κλονίζονται τα πάντα. Δεν έχουμε την πεποίθηση ότι πίσω από όλα και από όλους είναι ο Χριστός και βλέπει τον αγώνα μας και μας ευλογεί.

Εμείς μάθαμε έναν χριστιανισμό τής θεωρίας, έναν χριστιανισμό χωρίς εφαρμογή. Μάθαμε να κάνουμε τον μεγάλο μας σταυρό και τις μεγάλες μας μετάνοιες, αλλά δεν ξέρω πόσο έχει αλλοιωθεί πραγματικά η καρδιά μας... Το βλέπετε στους μορφασμούς που κάνουμε για τους ανθρώπους, στο πώς καθημερινά σκεφτόμαστε για τους άλλους. Είναι, λοιπόν, μεγάλη ανάγκη να υιοθετήσουμε αυτόν τον πόνο. Ο πόνος είναι δάσκαλος και μας οδηγεί στον Θεό, αρκεί κι εμείς να έχουμε τις αισθήσεις μας τις πνευματικές τεταμένες.

Ακούστε ένα περιστατικό: Αρρώστησε ο παππούς μιας οικογένειας, μεγάλος σε ηλικία, πάνω από ενενήντα χρονών. Από τα παιδιά του δεν θέλει κανείς να τον αναλάβει. Έχει τέσσερα παιδιά στη ζωή. Ο ένας δεν μπορεί, ο άλλος δεν έχει χρήματα, ο άλλος δεν έχει χρόνο... Έφτασε το θέμα να συζητηθεί, το ακούσαμε κι εμείς.

Και λέω: Αυτός ο παππούς, που τώρα έμεινε μόνος του, είχε ποτέ σκεφτεί στα νιάτα του ότι θα είναι έτσι τώρα; Αυτός ο παππούς είχε ποτέ σκεφτεί ότι τώρα θα ψάχνουν ξένοι άνθρωποι να του βρουν ένα σπίτι, γιατί δεν τον θέλουν οι δικοί του; Κανένα από τα παιδιά του δεν σκέφτηκε:

-«Όταν εγώ θα γίνω σαν τον παπού, τον πατέρα μου, στα ενενήντα τόσα, πώς θα ήθελα να μου φερθούν;»

Και να που ο παππούς έχει αλτσχάιμερ και δεν καταλαβαίνει ότι δεν τον θέλουν. Αυτό είναι το ευτύχημα της υπόθεσης... Το δυστύχημα είναι ότι τα παιδιά του εκμεταλλεύονται την ασθένεια του παπού, που δεν καταλαβαίνει την άρνησή τους, και προσπαθούν οπουδήποτε να τον τρυπώσουν. Γηροκομείο θα είναι αυτό; Κανένα σπίτι με μια αποκλειστική θα είναι αυτό; Αρκεί να μην ενοχληθεί κανένας τους!

Αν, λοιπόν, είμαστε έτσι για τους δικούς μας, τους καταδικούς μας ανθρώπους, τους γεννητόρες μας, κι ας έχουν προβλήματα και ιδιοτροπίες (γιατί θα έχουν), τότε πώς είναι δυνατόν να προσλάβουμε τον πόνο των ξένων ανθρώπων; Και θα το πω και με μία προέκταση: Στην υποκρισία μας και στη ζάλη τής αλαζονείας μας είμαστε ικανοί να επισκεφθούμε δέκα ασθενείς σ' ένα νοσοκομείο και να είμαστε τόσο καλοί στα μάτια των

άλλων, να πάμε και δώρα, να πάμε γλυκά και κουλούρια, και τους δικούς μας ανθρώπους, την ίδια στιγμή, να τους έχουμε πεταμένους! Είμαστε εμείς χριστιανοί;

Θα ρωτήσουμε μετά τον Θεό και θα πούμε:

—«Γιατί, Θεέ μου, έκανες σε μένα αυτή την αδικία;»

Επειδή θα επιτρέψει ο Θεός να περάσουμε κάτι ανάλογο, όχι γιατί θέλει να μας τιμωρήσει, αλλά γιατί η ζωή μας τραβάει τον πειρασμό.

Σας είχα πει ίσως και παλαιότερα ένα περιστατικό: Έναν παππού, που είχε οκτώ παιδιά, τον βρήκαμε στο σπίτι πεινασμένο, άπλυτο, άνυδρο, άσιτο. Δεν κράτησε ο καημένος ο παππούς και πέθανε, και ειδοποιήθηκε ο δήμος από τους γείτονες, επειδή «μύριζε». Και ο δήμος απευθύνθηκε στην ενορία. Έρχεται, λοιπόν, ο εκπρόσωπος του δήμου στην ενορία που ήμουν και λέει:

-Τον έχουμε είκοσι μέρες στο νεκροτομείο. Έχουν ειδοποιηθεί τα παιδιά του, που ζουν όλα, και δεν ενδιαφέρθηκε κανείς για το πιο απλό πράγμα, το αυτονόητο: να τον θάψει!

Ρωτάει, λοιπόν, τον προϊστάμενο:

-Πάτερ, σας παρακαλώ, θα αναλάβετε να τον θάψετε; Θα βάλουμε κι εμείς, ο δήμος, θα βάλετε κι εσείς, η ενορία, να θάψουμε τον άνθρωπο!

Το ακόμα τραγικότερο: Ειδοποιήσαμε τα παιδιά του να έρθουν στην κηδεία, την οποία δεν θα έκαναν τα ίδια, και δεν πάτησε κανένα!

Σκέφτομαι ότι από τη μια αυτό κάτι σημαίνει. Για να έχουν τα παιδιά τόση οργή, δεν ξέρω πώς έζησε αυτός ο παππούς... Από την άλλη, δεν σε φωνάζει ο άλλος τώρα που πεθαίνει... Έχει πεθάνει! Έλα να είσαι εκεί!

Αν, λοιπόν, οι καρδιές μας δεν ευαισθητοποιούνται σ' αυτές τις καταστάσεις, τότε πώς περιμένουμε να αισθανθούμε τη χάρη τού Θεού; Μέσα μας **κρατάμε μνησικακία**, έχουμε τόση δυσκολία ο ένας με τον άλλον, καθόλου δεν ξεκολλάμε από τη θέση μας και δεν λέμε:

-«Εντάξει, κι ο άλλος δεν μου φέρθηκε καλά, με πρόσβαλε. Από κάποιον εσωτερικό πόνο το κάνει. Από κάποια ανασφάλεια, από κάποια λειτουργία εσωτερική, που δεν είναι πνευματική, το κάνει. Ας τον ελεήσει ο Θεός».

Επειδή δυσκολευόμαστε πολύ να προσλάβουμε τον πόνο, θα μας έρθει πόνος, μήπως ξυπνήσουμε... Είναι ζητήματα που πρέπει ως χριστιανοί να τα δούμε και να τα συνδυάσουμε με την προσευχή μας. Πρέπει να καταλάβουμε ότι γι' αυτό δεν αλλοιω- νόμαστε. Έλεγε ο μακαριστός Γέροντας, ο άγιος Παΐσιος:

-Να μη δείτε την προσευχή ως υποχρέωση. Είναι ανάγκη η προσευχή. Θέλω να είμαι με τον Χριστό, γι' αυτό κάθομαι και προσεύχομαι. [10]

Ο άνθρωπος αυτός, βέβαια, είχε άλλα μέτρα, αγρυπνούσε ολόκληρη τη νύχτα στην προσευχή. Όμως, για σκεφτείτε: Πόσες φορές ξυπνάμε τη νύχτα και δεν μας κολλάει ύπνος; Να καθήσουμε με πόνο να πούμε:

-«Αυτή τη στιγμή ξενυχτάνε στα νοσοκομεία τόσοι άνθρωποι! Αυτή τη στιγμή (που εγώ είμαι εδώ και δεν μου κολλάει ο ύπνος) έμαθαν τόσοι άνθρωποι ότι πέθανε κάποιος δικός τους. Πόσοι γονείς αυτή τη στιγμή ψάχνουν τα παιδιά τους στις πλα- τείες! Θεέ μου, ελέησε τόσο κόσμο που υποφέρει!»

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ευλογία! Σας λέω, δοκιμάστε το. Μετά στη λατρεία, όταν πάτε στη Θεία Λειτουργία, η καρδιά καίγεται, δεν αντέχει. Είναι τόσο πολλή η χάρις που έρχεται, γιατί ο άνθρωπος ομοιάζει τότε με τον Χριστό που έγινε «τα πάντα τοις πάσι». Ο Χριστός, λέμε, δεν είχε αμαρτία, για να πάθει για τον εαυτό Του. **Ο Χριστός παθαίνει για το ανθρώπινο γένος, υιοθετεί τον πόνο μας.**

Για σκεφτείτε, όταν κι εμείς μπορούμε σ' αυτή την προοπτική να υιοθετήσουμε τον πόνο των άλλων ανθρώπων. Μεγάλο πράγμα! Δοκιμάστε να υιοθετήσετε ένα παιδί. Και δεν εννοώ να το πάρετε από κάποιο ίδρυμα, αλλά να το υιοθετήσετε προσευχητικά. Πόσοι άνθρωποι είμαστε εδώ σήμερα; Να πάμε όλοι μία φορά την ημέρα, δύο φορές την ημέρα:

-«Χριστέ μου, ελέησε αυτά τα παιδιά που δυσκολεύονται στη ζωή τους, που είναι απείθαρχα, που δεν έχουν προσανατολισμό».

Ξέρετε τι δύναμη είναι αυτή, ξέρετε τι έργο θα παραχθεί; Εμείς μπορούμε να το κάνουμε αυτό. Αυτά δεν είναι θεωρίες, είναι πράξη. **Είναι η πράξη τής Εκκλησίας που νικά τον κόσμο. Όταν, όμως, εμείς σκεφτόμαστε μόνο τα παιδάκια μας, τη γωνίτσα μας, τη βολεψούλα μας, τη δουλίτσα μας (όλα σε υποκορι- στικά) δεν γίνεται να ξεκολλήσουμε μετά με τίποτα! Δεν μπορεί να μας επισκεφθεί η χάρη τού Θεού.** Τα ακούμε περίεργα... Λέμε: Εγώ θα προσευχηθώ τώρα για τον τάδε; Ναι, εγώ!

Ερώτηση: -Για να προσευχηθείς για τον άλλον, πρέπει πρώτα εσύ να είσαι εντάξει, για να σε ακούσει ο Χριστός και η Παναγία. Αν η ψυχή σου δεν είναι διατεθειμένη να

βοηθήσει την ψυχή τού άλλου, τότε, επιπόλαια, βάλτε στην προσευχή και τον γείτονα, βάλτε και τη γειτόνισσα... Δεν γίνεται έτσι. Πώς το σχολιάζετε;

-Είναι δρόμος αμφίδρομος. Και στον άγιο Παΐσιο έλεγαν:

-Μα πώς είναι δυνατόν, πρέπει ο άνθρωπος να είναι σε κατάσταση, για να προσευχηθεί.

Έλεγε, λοιπόν, ο Άγιος:

-Όταν θα αρχίσετε να προσεύχεστε, θα λέτε στον Χριστό: «Χριστέ μου, ποιος είμαι εγώ, για να σου μιλήσω; Εγώ έχω τόσα σχοινιά που μου κρέμονται. Τι να σου πω εγώ; Όμως, Χριστέ μου, επειδή είσαι ελεήμων, άκου με και μένα. Άκου με και γι' αυτούς τους ανθρώπους, που είμαστε ομοιοπαθείς» [11].

...Μ' αυτόν τον τρόπο κι εσύ προετοιμάζεις τον εαυτό σου, αλλά και η προσευχή σου εισακούεται. Γιατί, αν δεν ήταν έτσι, τότε δεν θα έδιναν εντολή οι Απόστολοι με πολύ σαφή τρόπο λέγοντας:

«Αλλήλων τα βάρη βαστάζετε» [12] και *«εύχεσθε υπέρ αλλήλων, όπως ιαθήτε»* [13].

...Είναι εντολή αυτή η ρήση. Γι' αυτό, λοιπόν, σωστά θέτετε το ερώτημα. Από την άλλη, όμως, μη μείνουμε στο ερώτημα. Έχουμε τρόπο να πάμε παραπέρα.

Μου έλεγε ένας άνθρωπος προχθές το Σάββατο μετά τη Θεία Λειτουργία για το θέμα τής συγκέντρωσης στην προσευχή. Άνθρωπος μεγάλος, όχι παιδάκι, κοντά στα εξήντα. Λέω:

-Συγγνώμη, έχετε δοκιμάσει ποτέ να σηκωθείτε πρωί;

-Τι μου λέτε, Γέροντα, εγώ από τις 3 είμαι στο πόδι!

Και του λέω..., γέλαγα, άλλα είναι σοβαρό:

-Εμείς κάνουμε κόπο να ξυπνήσουμε το πρωί. Πρέπει να χτυπάει το τάλαντο μία ώρα πάνω από τα αυτιά μας για να ξυπνήσουμε!

Και λέω:

-Κύριε τάδε, τι κάνατε στις 3 που σηκωθήκατε;

-Έφτιαξα ένα καφεδάκι, άνοιξα και την τηλεόραση...

Σκέφτομαι, είναι δυνατόν; Γράφει στην αδελφή του ο Γέροντας Σωφρόνιος [14], ότι τα γηρατειά είναι η πιο όμορφη ηλικία τού ανθρώπου. Και της λέει: «Να ευχαριστηθείς αυτή την ηλικία, γιατί δεν έχεις το βάρος τής υιότητας, του ενθουσιασμού, της παρόρμησης, των πολλών ευθυνών. Έχεις ανάγκη από λίγα πράγματα· λίγη τροφή σου φτάνει· λίγη ξεκούραση σου φτάνει».

Εμείς, έρχεται το μεσημέρι και λέμε: «Θεέ μου, ένα τέταρτο, να ακουμπήσω ένα τέταρτο»! Βλέπεις ανθρώπους και λένε: «Όχι, το μεσημέρι δεν ξεκουράζομαι». Μου έλεγε μία κυρία:

-Πάτερ, εγώ είμαι με δυόμισι ώρες ύπνο το εικοσιτετράωρο!

-Θέλετε νευρολόγο..., της λέω, δεν γίνεται. Εγώ, αν κοιμηθώ δυόμισι ώρες το εικοσιτετράωρο, θέλω γιατρό!

Μου λέει:

-Σας πληροφορώ ότι, μόλις περάσουν οι δυόμισι ώρες, σαν να με τιμπάζει κάποιος με μία καρφίτσα πετάγομαι όρθια!

-Και τι κάνετε;

-Επειδή δεν μπορώ να κάθομαι σ' ένα μέρος, κάνω περιπάτους μέσα στο σπίτι μου, κι αν είναι καλοκαίρι, και στην αυλή μου. Και στο ένα χέρι έχω το κομποσχοίνι μου.

Προσεύχεται! Σήμερα δεν είναι κάτι που μπορούν όλοι να το κάνουν με ευκολία, εννοώ, τον τρόπο που εμπνεύστηκε αυτή η γυναίκα, ώστε η απώλεια του ύπνου να μην είναι χαμένη. Δεν ξέρω ποια είναι η ποιότητα της προσευχής, εκείνη το ξέρει, ο Θεός το ξέρει. Εγώ ξέρω σίγουρα ότι έκανε μία πολύ έξυπνη σκέψη, πνευματική σκέψη, για να εκμεταλλευτεί την αυπνία της. Δεν κάθησε, λοιπόν, να πει ότι θα πάρει φάρμακο ούτε να απελπιστεί ούτε να πάει στην τηλεόραση. Είπε:

-«Σηκώθηκα, δεν έχω ύπνο, ας αρχίσω την προσευχή»!...

[1] Ησ. 14, 13-14.

[2] Σοφ. Σολ. 2, 23.

[3] Ματθ. 1, 1-17.

[4] Λουκ. 3, 23-38.

[5] Μοναχής Θεοδώρας Χαμπάκη, *Γεροντικόν*, Θεσσαλονίκη, 1969, σσ. 324-334· ΑΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, *Αγιορείται Πατέρες και Αγιορείτικα: Ο παπα-Φιλάρετος*, Ι. Ησυχαστήριον «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», Σουρωτή Θεσσαλονίκης, 1993, σσ. 62-63.

[6] ΑΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, *Λόγοι ΣΤ': Περί προσευχής*, Ι. Ησυχαστήριον «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», Σουρωτή Θεσσαλονίκης, 2012. σ. 207.

[7] Ό.π., σ. 209.

[8] Ό.π.. σ. 162.

[9] Αρχιμ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ Σαχάρωφ, [Γράμματα στη Ρωσία](#), Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας, 2009, σσ. 74-75.

[10] ΑΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, ό.π., σσ. 27-32.

[11] Ό.π., σσ. 41-43, 128-129.

[12] Γαλ. 6, 2.

[13] Ιακ. 5, 16.

[14] Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, *Γράμματα στη Ρωσία*, Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας, 2009, σσ. 136, 138.

(Πηγή: Απόσπασμα από το βιβλίο "Δίψα για καθαρό ουρανό - Λόγοι βοηθητικοί στη μετάνοια" του αρχιμ. Σιλουανού, Καθηγουμένου Ι.Μ. Αγίου Γεωργίου Μαυρομματίου, εκδόσεις "ΙΝΔΙΚΤΟΣ")